

Trusted Auditing Firms Class and Clients' Financial Reporting

Parisa Saadat Behbahaninia¹, Azam Valizadeh Larijani²

Received : 2018/08/18

Approved: 2018/12/02

Abstract

One of the actions taken for promoting auditing quality is classification of trusted auditing firms according to the rules and regulations of Securities and Exchange Organization. The purpose of this research is to determine the effectiveness of this classification through measuring its relation to disclosure quality and financial reporting quality. To measure disclosure quality and financial reporting quality, the disclosure and informing point obtained from Securities and Exchange Organization and earnings response coefficient are used, respectively. According to research purpose, two hypotheses are formulated which are tested using a sample of 86 firms during the years 2012 to 2015. Results show that there is a positive and significant relation between an auditing firm's class and disclosure and informing point of the client. Also, according to findings, an auditing firm's class has a significant positive effect on earnings response coefficient. In other word, this variable has a significant effect on financial reporting quality.

Keywords: Earnings Response Coefficient, Class of Trusted Auditing Firms, Disclosure Quality.

JEL Classification: M42, G30, G14.

DOI: 10.22051/jera.2020.27841.2515

¹ Assistant professor of accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran, (P.bebahaninia@alzahra.ac.ir)

² Assistant professor of accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran, corresponding author, (a.valizadeh@alzahra.ac.ir)

<https://jera.alzahra.ac.ir>

تأثیر طبقه موسسات حسابرسی معتمد بر گزارشگری مالی صاحبکاران

پریسا سادات بهبهانی نیا*، اعظم ولی زاده لاریجانی**

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۵/۲۷

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۹/۱۱

مقاله پژوهشی

چکیده

یکی از اقدامات انجام شده در کشور ایران در راستای بهبود کیفیت حسابرسی، طبقه‌بندی موسسات حسابرسی معتمد براساس ضوابط و مقررات سازمان بورس و اوراق بهادار می‌باشد. هدف از انجام این تحقیق، تعیین اثربخشی این طبقه‌بندی از طریق ارتباط آن با کیفیت افشا و کیفیت گزارشگری مالی می‌باشد. برای اندازه‌گیری کیفیت افشا، از امتیاز کیفیت افشا و اطلاع‌رسانی سازمان بورس و اوراق بهادار و برای سنجش کیفیت گزارشگری مالی از ضریب واکنش سود استفاده شده است. برای دستیابی به هدف تحقیق دو فرضیه تدوین شد که با نمونه‌ای متشکل از ۸۶ شرکت طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج تحقیق نشان داد که بین طبقه موسسه حسابرسی و امتیاز افشا و اطلاع‌رسانی صاحبکار آن رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد. همچنین براساس نتایج به دست آمده، طبقه موسسه حسابرسی بر ضریب واکنش به سود تأثیر مثبت معنی‌داری دارد. به عبارت دیگر، این متغیر تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر کیفیت گزارشگری مالی دارد.

واژه‌های کلیدی: ضریب واکنش سود، طبقه موسسات حسابرسی معتمد بورس، کیفیت افشا.

طبقه‌بندی موضوعی: M42، G30، G14

DOI: 10.22051/jera.2020.27841.2515

*استادیار گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء(س)، تهران، ایران، (P.bebhaninia@alzahra.ac.ir).
**استادیار گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء(س)، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)، (a.valizadeh@alzahra.ac.ir).

<https://jera.alzahra.ac.ir>

مقدمه

در پی رسوایی‌های مالی دهه گذشته نظیر انرون، ورلد کام، پارمالات و اهلد، اطمینان و اعتماد سرمایه‌گذاران به سیستم‌های گزارشگری مالی ضعیف شده و کیفیت گزارشگری مالی به عنوان یک عامل مهم در تعیین اعتبار و قابلیت اعتماد ارقام گزارش شده مطرح شده است. در نتیجه، تعیین کیفیت اطلاعات حسابداری منتج از سیستم‌های گزارشگری مالی و نتایج حاصل از آن، مورد علاقه سرمایه‌گذاران، مدیران، قانون‌گذاران و تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری قرار گرفته است (سجادی و محمدی، ۱۳۸۹). همچنین آشفتگی‌های مربوط به بحران‌های مالی اخیر نقش کلیدی و حساس گزارشگری مالی معتبر را نمایان ساخته است (فاروک و حسن، ۲۰۱۴).

در ادبیات حسابداری تاکنون تعریف مشخص و پذیرفته شده‌ای از کیفیت گزارشگری مالی، ارائه نشده است. با این وجود، چارچوب مفهومی مشترک گزارشگری مالی منتشر شده توسط هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری و هیئت استانداردهای حسابداری مالی آمریکا ویژگی‌هایی را بیان کرده که خود می‌تواند مبنای تعیین کیفیت گزارشگری مالی قرار گیرد (گاینور و همکاران، ۲۰۱۶). مطابق با این چارچوب، هدف گزارشگری مالی فراهم کردن اطلاعات مالی است که مورد استفاده سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر تأمین‌کنندگان منابع مالی قرار گیرد تا ایشان بتوانند در تصمیم‌گیری‌های مربوط به منابع مالی خود از آن استفاده نمایند. براساس چارچوب مذکور، ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی مشتمل بر دو دسته ویژگی‌های کیفی بنیادی (شامل مربوط بودن و بیان صادقانه) و ویژگی‌های کیفی بهبوددهنده (شامل قابل مقایسه بودن، قابل تأیید بودن، به موقع بودن و قابل درک بودن)، می‌باشند (هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری، ۲۰۱۷؛ گجسکی، ۲۰۱۵).

براساس تحقیقات انجام شده قبلی، عوامل مختلفی بر کیفیت گزارشگری مالی و کیفیت افشای شرکت‌ها موثر است که از جمله مهم‌ترین این عوامل می‌توان به صنعتی که شرکت در آن فعالیت می‌کند، اندازه، عمر و ساختار مالکیت شرکت اشاره کرد (سجادی و همکاران،

۱۳۸۸). همچنین یکی از عوامل مهم اثرگذار در این خصوص، کیفیت خدمات اطمینان‌بخشی موسسه حسابرسی است که نسبت به صورت‌های مالی شرکت اعتباربخشی می‌کند. حسابرسی صورت‌های مالی یک مکانیزم کنترلی است که موجب کاهش عدم تقارن اطلاعاتی شده و با اعتباربخشی منطقی خود از منافع ذینفعان مختلف حمایت می‌کند. حساب‌رسان با کاهش ریسک وجود خطاهای بااهمیت در صورت‌های مالی و اطمینان‌بخشی به آن، کمک شایانی به گزارشگری مالی باکیفیت کرده و یکی از حلقه‌های مفقوده آن تلقی می‌شود (فاروک و حسن، ۲۰۱۴).

پس از شکست انرون و آشکار شدن سایر فسادهای بزرگ حسابداری، کیفیت حسابرسی و اثربخشی حسابرسی‌ها مورد توجه خاص قرار گرفت. کیفیت حسابرسی شامل درک کامل از ریسک‌های کلیدی اثرگذار بر صورت‌های مالی است که منجر به ایجاد طرح حسابرسی اثربخش می‌گردد. این ریسک‌ها که در بین اعداد و ارقام مخفی شده‌اند شامل ریسک‌های مرتبط با شرکت، صنعت، تیم مدیریتی، سیستم فناوری اطلاعات و ساختار کنترلی شرکت است. اما اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی با استفاده از صورت‌های مالی مشکل است؛ زیرا صورت‌های مالی محصول مشترکی از ادعاها و اظهارات مدیران و اطمینان‌بخشی حساب‌رسان در خصوص آن ادعاها می‌باشد و جداکردن ویژگی‌های حساب‌رس از ویژگی‌های صاحبکار با چالش‌های بسیاری مواجه است (پرایس واترهاوس، ۲۰۱۵؛ کریشان و همکاران، ۲۰۱۴).

با توجه به این که تاکنون تعریفی جامع و روشن از کیفیت حسابرسی که مورد قبول همگان باشد ارائه نشده است، بیشتر صاحب‌نظران به ارائه شاخص‌هایی که به شکل غیرمستقیم نشانگر کیفیت حسابرسی یا از جمله عوامل تأثیرگذار بر آن می‌باشند، پرداخته‌اند که از جمله این شاخص‌ها می‌توان به عواملی چون استقلال، مراقبت حرفه‌ای، صلاحیت حرفه‌ای، سرپرستی مناسب، تردید حرفه‌ای، شهرت حساب‌رس، اندازه موسسه حسابرسی، تخصص حساب‌رس در یک صنعت و اقلام تعهدی غیرعادی اشاره کرد (کریشان و همکاران، ۲۰۱۴؛ سینق و سینق، ۲۰۱۲؛ گانی و همکاران، ۲۰۰۷).

در کشور ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار به منظور بهبود کیفیت حسابرسی مؤسسات حسابرسی تحت نظارت خود (مؤسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار) و نیز در جهت تطابق بیشتر تخصص و توانایی‌های حساب‌رسان مستقل با اندازه و پیچیدگی‌های

فرآیندهای مالی و صورت‌های مالی صاحبکاران، اقدام به تصویب و ابلاغ دستورالعمل طبقه‌بندی موسسات حسابرسی در سال ۱۳۹۱ نموده است. مطابق با ماده ۲ این دستورالعمل، سازمان مکلف است در هر سال یک بار موسسات حسابرسی معتمد را براساس معیارهای مشخصی ارزیابی و طبقه‌بندی نموده و نتایج آن را به عموم اعلام نماید. این معیارها مشتمل بر معیارهای عادی (معیارهای مربوط به ارزیابی شرکا، کارکنان موسسه، ساختار و سازمان موسسه، تنوع ارائه خدمات، اطلاع‌رسانی و موقعیت در بازار حرفه‌ای و کیفیت خدمات) و معیارهای تخلفاتی (سوابق تخلفاتی موسسه و شریک موسسه طی ۵ سال گذشته) می‌باشد.

مطابق با این دستورالعمل، جمع امتیازات موسسه حسابرسی از معیارهای مذکور، مبنای تعیین طبقه آن است که به ترتیب بیشترین امتیاز در چهار طبقه اول، دوم، سوم و چهارم قرار می‌گیرند. از سوی دیگر مطابق با این دستورالعمل، کلیه شرکت‌ها و اشخاص حقوقی مشمول دستورالعمل موسسات حسابرسی معتمد که مکلف به انتخاب حسابرس و بازرس قانونی خود از بین ایشان می‌باشند نیز براساس ویژگی‌های جمع‌داری‌ها و درآمد فروش، ارزش بازار و تعداد کارکنان به طبقات اول تا چهارم تقسیم‌بندی می‌شوند و هر شرکت می‌بایست حسابرس مستقل و بازرس قانونی را از میان موسسات حسابرسی معتمد که در همان طبقه یا طبقات بالاتر قرار دارند، انتخاب نماید. موسسات حسابرسی معتمد نیز مکلف هستند بر اساس طبقه موسسه، در صورت برخورداری از توانایی لازم متناسب با اندازه شرکت، و با رعایت مقررات ذریبط، اقدام به پذیرش کار حسابرسی نمایند. بر این اساس، موسسه حسابرسی نمی‌تواند به شرکت‌هایی که در طبقه‌ای بالاتر از طبقه مؤسسه قرار دارند خدمات حسابرسی ارائه نماید.

با توجه به ضوابط و مقررات فوق، از سال ۱۳۹۱ به بعد هر شرکت از حسابرس مستقلی برخوردار است که از حیث اندازه و توانایی‌های لازم در طبقه‌ای مشابه با طبقه شرکت یا طبقه‌ای بالاتر قرار دارد و از این رو انتظار می‌رود، پس از تصویب و پیاده‌سازی دستورالعمل طبقه‌بندی موسسات حسابرسی، کیفیت حسابرسی شرکت‌ها بهبود یافته باشد.

با توجه به مراتب فوق، هدف این تحقیق بررسی ارتباط بین طبقه موسسات حسابرسی با کیفیت افشا و کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌های صاحبکار است. به عبارت دقیق‌تر، این تحقیق به دنبال پاسخگویی به دو سؤال زیر است:

- آیا بین طبقه موسسه حسابرسی صاحبکار و کیفیت افشای آن رابطه معنی‌داری وجود دارد؟

- آیا طبقه موسسه حسابرسی صاحبکار بر کیفیت گزارشگری مالی آن تأثیر معنی‌داری دارد؟

همان‌گونه که پیشتر بیان شد، طبقه‌بندی موسسات حسابرسی ضابطه جدیدی است که در سال‌های اخیر به مقررات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و فرابورس اضافه شده و بررسی اثربخشی آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که ابعاد اثرگذاری آن بر گزارشگری مالی، در این تحقیق مورد توجه قرار گرفته است.

پیشینه پژوهش

پیشینه نظری

در راستای حمایت از حقوق سرمایه‌گذاران و توسعه بازار شفاف و منصفانه اوراق بهادار، دستورالعمل طبقه‌بندی موسسات حسابرسی و اشخاص موضوع ماده ۱۰ دستورالعمل موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار در تاریخ ۹۱/۱۱/۲۸ به تصویب هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید و از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا شد. براساس این دستورالعمل سازمان بورس و اوراق بهادار هر سال یکبار موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار را براساس معیارهای مندرج در نگاره (۱)، ارزیابی و طبقه‌بندی نموده و نتایج آن را به عموم اعلام می‌نماید.

نگاره (۱): معیارهای طبقه‌بندی موسسات حسابرسی معتمد بورس (دستورالعمل مؤسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار، ۱۳۹۱)

ردیف	شرح معیار	حداکثر امتیاز
الف - معیارهای عادی		
۱	معیارهای ارزیابی شرکا	۳۰۰
۲	معیارهای ارزیابی کارکنان موسسه	۲۰۰
۳	معیارهای ارزیابی ساختار و سازمان موسسه	۲۰۰
۴	معیارهای ارزیابی تنوع ارائه خدمات، اطلاع‌رسانی و موقعیت در بازار حرفه‌ای	۱۰۰
۵	معیارهای ارزیابی کیفیت خدمات	۲۰۰
جمع امتیازات عادی		
ب - معیارهای تخلفاتی		
۶	سوابق تخلفاتی موسسه (طی ۵ سال اخیر)	-۲۰۰

۷	سوابق تخلفاتی شریک موسسه (طی ۵ سال اخیر)	-۱۰۰
	جمع امتیازات تخلفاتی	-۳۰۰

جمع امتیازات موسسه حسابرسی بر اساس معیارهای فوق الذکر مبنای تعیین طبقه موسسه حسابرسی است. موسسات حسابرسی معتمد به ترتیب بیشترین امتیاز، در چهار طبقه اول، دوم، سوم و چهارم قرار می‌گیرند و هر طبقه حد نصاب خاص خود را دارد. به علاوه کلیه اشخاص حقوقی مشمول ماده ۱۰ دستورالعمل مؤسسات حسابرسی معتمد، بر اساس معیارهای میانگین جمع دارایی‌ها و درآمد فروش، ارزش بازار و تعداد کارکنان، به چهار گروه اول، دوم، سوم و چهارم طبقه‌بندی می‌شوند. شرکت مکلف است با توجه به طبقه خود حسابرس مستقل و بازرس قانونی را از میان موسسات حسابرسی معتمد که در همان طبقه یا طبقات بالاتر قرار دارند، انتخاب نماید. موسسات حسابرسی معتمد نیز مکلف هستند بر اساس طبقه موسسه، در صورت برخورداری از توانایی لازم متناسب با اندازه شرکت، و با رعایت سقف خدمات مجاز اقدام به پذیرش کار حسابرسی نمایند. موسسه حسابرسی نمی‌تواند به شرکت‌هایی که در طبقه‌ای بالاتر از طبقه موسسه قرار دارند خدمات حسابرسی ارائه نماید. هدف از اجرای این دستورالعمل افزایش شفافیت در بازار و بهبود کیفیت خدمات حسابرسی است (دستورالعمل سازمان بورس، ۱۳۹۱). با توجه به معیارهای ارزیابی سازمان بورس و اوراق بهادار، می‌توان پیش‌بینی کرد که موسسات حسابرسی معتمد گروه اول باید منابع انسانی با تجربه و کافی، سیستم کنترل کیفیت مناسب، تعداد مشتریان زیاد و استقلال بیشتری داشته باشند. با توجه به یافته‌های پژوهش‌های قبلی، حسابرسانی که چنین خصوصیتی دارند به احتمال زیاد می‌توانند حسابرسی با کیفیتی داشته باشند (کریشنان و همکاران، ۲۰۱۴). بر این اساس موسسات گروه اول به احتمال زیاد باید کیفیت حسابرسی بالاتری نسبت حسابرسان معتمد سایر گروه‌ها داشته باشند. تأثیر کیفیت حسابرسی بر فرآیند گزارشگری مالی و مبادلات بازار سرمایه اثری قابل توجه است. هر چه حسابرسی‌های انجام شده از کیفیت بالاتری برخوردار باشد، عدم تقارن اطلاعاتی کمتری میان معامله‌گران وجود خواهد داشت. چندین دلیل برای این موضوع مطرح است. اول اینکه کیفیت حسابرسی بالاتر سبب بهبود کیفیت افشا شده و افشای با کیفیت با افزایش دامنه اطلاعات عمومی سرمایه‌گذاران و وارد نمودن اطلاعات خصوصی به محدوده اطلاعات عمومی، سبب کاهش عدم توازن اطلاعاتی میان معامله‌گران می‌شود. ثانیاً افشای اطلاعات عمومی سبب باورهای مشابه برای معامله‌گران شده و احتکار اطلاعاتی آنها را کاهش

می‌دهد. همچنین بهبود کیفیت افشای اطلاعات، انگیزه سرمایه‌گذاران برای جستجوی اطلاعات خصوصی را با کاهش منافع مورد انتظار حاصل از این اطلاعات کاهش می‌دهد (بهبهانی‌نیا و معصومی، ۱۳۹۵). در واقع ارتقای کیفیت اطلاعات، با کاهش منافع مورد انتظار حاصل از اطلاعات محرمانه، انگیزه سرمایه‌گذاران برای کسب اطلاعات محرمانه را کاهش می‌دهد (شهااتا، ۲۰۱۴). تحقیقات نشان داده است که کیفیت بالاتر حسابرسی، کیفیت سود گزارش شده به سرمایه‌گذاران را بهبود داده (رینولد و فرانسیس، ۲۰۰۰؛ راداک و تیلور، ۲۰۰۶)، منجر به بهبود کیفیت گزارشگری مالی شده و نتیجتاً افزایش ضریب واکنش به سود را در پی دارد (هیگز و اسکانتز، ۲۰۰۶). واکنش قیمتی به هر واحد از یک پیام با سطح پارازیت آن پیام کاهش می‌یابد. هرچه پارازیت دریافت شده از آن پیام توسط بازار بیشتر باشد، آن پیام عدم تقارن اطلاعاتی را کمتر کاهش داده و وزنی که سرمایه‌گذار به آن پیام می‌دهد کمتر است. لذا استفاده‌کننده اطلاعات نظر خود را معطوف به پیام‌های دیگر می‌کنند (هولتاسن و ورجینا؛ ۱۹۸۸). شواهد نشان می‌دهند که در مورد شرکت‌هایی که مضمون برای تحریف حسابداری هستند و یا ارقامی گزارش می‌کنند که تصویر واقعی از شرکت ارائه نمی‌دهند، سرمایه‌گذاران به ارقامشان بدگمان می‌شوند (هانت؛ ۲۰۰۰، استارت؛ لویت؛ ۱۹۹۸ و ۲۰۰۰) و به گزارشگری فرصت طلبانه واکنش نشان داده و ضریب واکنش به سود کمتر می‌شود (دی، ۱۹۹۵؛ ۲۰۰۱). واکنش قیمتی سرمایه‌گذاران به شکل تغییر قیمت (بازده) سهام در نتیجه اطلاعات سود رخ می‌دهد. برای اندازه‌گیری واکنش سود (منظور همان واکنش قیمتی است) از سنجه‌ای با عنوان ضریب واکنش سود (ERC) استفاده می‌شود.

علاوه بر این از آنجاییکه کیفیت حسابرسی یکی از اجزای کیفیت اطلاعات افشا شده است، هر چه کیفیت حسابرسی بالاتر باشد کیفیت افشا نیز بهبود می‌یابد (کلینچ و همکاران، ۲۰۱۰).

یکی از شاخص‌های سنجش کیفیت افشا در ایران امتیاز کیفیت افشای سازمان بورس و اوراق بهادار است. اداره نظارت بر ناشران بورسی سازمان بورس و اوراق بهادار، امتیاز و رتبه‌بندی کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار را براساس وضعیت اطلاع‌رسانی آن‌ها از نظر قابلیت اتکاء و به‌موقع بودن آن‌ها از سال اطلاعات محاسبه می‌نماید. معیار به‌موقع بودن بر اساس زمان ارسال اطلاعات توسط شرکت (پیش‌بینی‌های درآمد هر سهم، صورت‌های مالی میان‌دوره‌ای حسابرسی نشده، صورت وضعیت پرتفوی، اظهارنظرهای

حسابرس نسبت به پیش بینی درآمد هر سهم اولیه و شش ماهه و صورت های مالی میان دوره ای شش ماهه، صورت های مالی حسابرسی نشده و شده پایان دوره مالی و برنامه زمانبندی پرداخت سود سهامداران) در مقاطع تعیین شده در دستورالعمل افشای اطلاعات و با لحاظ نمودن میزان تاخیر در ارسال اطلاعات، مورد محاسبه قرار می گیرد. همچنین میزان نوسانات و تغییرات در پیش بینی های ارسالی و همچنین تفاوت های میان مبالغ پیش بینی شده و عملکرد واقعی حسابرسی شده معیار قابلیت اتکاء در این محاسبات می باشد. با توجه به مباحثی که در زمینه کیفیت حسابرسی بالاتر موسسات حسابرسی معتمد بورس با طبقه بالاتر بیان شد و نیز با توجه به اثر کیفیت حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی و کیفیت افشا انتظار می رود که صاحبکاران موسسات حسابرسی با رتبه بالاتر در طبقه بندی بورس و اوراق بهادار، کیفیت گزارشگری مالی و کیفیت افشای بالاتری داشته باشند.

درک اینکه این سیاست ها و دستورالعمل های نظارتی چگونه بر واکنش سرمایه گذاران اثر می گذارند سبب درک جامعتری از نتیجه این نظارت ها و هزینه و منفعت آنها برای نهادهای ناظر و خود سرمایه گذاران خواهد شد (رید و کارسلو، ۲۰۱۷). بر این اساس در این تحقیق در راستای سنجش آثار دستورالعمل نظارتی سازمان بورس، اثر طبقه بندی موسسات حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی و کیفیت افشا بررسی می شود. در واقع سوال تحقیق این است که آیا بین طبقه موسسه حسابرسی صاحبکار و کیفیت افشای و کیفیت گزارشگری آن رابطه معنی داری وجود دارد؟. کیفیت گزارشگری مالی با سنجش ضریب واکنش سود و کیفیت افشا با سنجش امتیاز کیفیت افشا اندازه گیری شده است.

پیشینه تجربی

محمدرضایی و همکاران (۲۰۱۸) در مقاله ای بررسی نمودند که آیا موسسات حسابرسی که در رتبه بندی بورس اوراق بهادار ایران رتبه بالاتری داشتند کیفیت حسابرسی بیشتری دارند. دوره زمانی تحقیق دوره ۲۰۰۶ الی ۲۰۱۵ بود. برای سنجش کیفیت حسابرسی از ۴ شاخص استفاده شد. نتایج حاکی از این بود که موسسات حسابرسی که رتبه بالاتری داشتند، حسابرسی با کیفیت بیشتری ارائه نداده اند. گاینور و همکاران (۲۰۱۶)، با استفاده از چارچوب محیطی به مرور تحقیقاتی پرداختند که در دو حوزه کیفیت گزارشگری مالی و کیفیت حسابرسی انجام شده بود. به اعتقاد ایشان این دو حوزه همواره مورد علاقه محققان بوده و در تحقیقات قبلی،

ویژگی‌های مختلفی برای اندازه‌گیری آن‌ها ارائه شده است. آن‌ها با ارائه مطالب تئوری و با استناد به پژوهش‌های قبلی، وجود رابطه بین کیفیت گزارش‌شگری مالی و کیفیت حسابرسی را مورد اثبات قرار دادند. همچنین آناستازیا و فرایدی (۲۰۱۶)، به بررسی رابطه بین ویژگی‌های راهبری شرکتی با کیفیت گزارش‌شگری مالی پرداختند. ویژگی‌های راهبری شرکتی مدنظر در این تحقیق عبارت از اندازه هیئت‌مدیره، استقلال هیئت‌مدیره، اندازه کمیته حسابرسی، کیفیت حسابرسی مستقل و تجربه هیئت‌مدیره، است. همچنین کیفیت گزارش‌شگری مالی بر اساس اقلام تعهدی اختیاری اندازه‌گیری شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که اندازه هیئت‌مدیره، تجربه هیئت‌مدیره و کیفیت حسابرسی مستقل اثرات بااهمیتی بر کیفیت گزارش‌شگری مالی دارند. فاروک و حسن (۲۰۱۴)، تأثیر کیفیت حسابرسی را بر عملکرد مالی شرکت‌های فعال در صنعت سیمان در کشور نیجریه، مورد بررسی قرار دادند. به اعتقاد این محققین، حسابرسی صورت‌های مالی ابزار بااهمیتی در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، افزایش اعتبار و اتکای صورت‌های مالی و حفظ کارایی بازار است. نتایج یافته‌های ایشان نشان داد که اندازه و استقلال حسابرس تأثیر بااهمیتی بر عملکرد مالی شرکت‌ها دارد و در این بین، اثر استقلال حسابرس به مراتب بیشتر و بزرگ‌تر است. در تحقیق دیگری کالتون و همکاران (۲۰۱۴)، به بررسی رابطه بین سرمایه‌گذاری شرکت‌ها در بهبود کیفیت حسابرسی مستقل و کیفیت گزارش‌شگری مالی پرداختند. در این تحقیق، کیفیت حسابرسی بر اساس مبلغ حق‌الزحمه حسابرسان مستقل سنجیده شده است. نتایج این تحقیق حاکی از رابطه مثبت و بااهمیت بین کیفیت حسابرسی مستقل و کیفیت گزارش‌شگری مالی دارد.

آدییمی و اوکیالا (۲۰۱۱)، تأثیر استقلال حسابرس را بر گزارشگری مالی شرکت‌های فعال در بورس نیجریه بررسی کردند. این تحقیق با استفاده از پرسشنامه و نظرات جمع‌آوری شده از حسابرسان، سهامداران، کارگزاران، تحلیل‌گران، مقررات‌گذاران، مدیران، اساتید دانشگاه و سایر استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی، انجام شده است. نتایج این تحقیق نشان داد که رابطه مثبت و بااهمیتی بین کیفیت حسابرسی و کیفیت گزارش‌شگری مالی وجود دارد.

نبات دوست باغمیشه و محمدزاده سالطه (۱۳۹۵)، به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ پرداختند. در این پژوهش، کیفیت حسابرسی با استفاده از پنج معیار

کشف تحریفات مالیاتی، تحریفات قانون، تحریفات در برآوردهای حسابداری، تحریفات در رویه‌های حسابداری و سایر تحریفات، اندازه‌گیری شد. نتایج این تحقیق نشان داده است که بین کیفیت حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین نوری فرد و شربتی (۱۳۹۵)، تأثیر دوره تصدی حسابرس بر کیفیت افشای اطلاعات شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران را طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲ مورد ارزیابی قرار دادند. به اعتقاد ایشان، دوره تصدی از طریق تأثیر بر کیفیت و استقلال حسابرسی می‌تواند بر کیفیت افشای اطلاعات تأثیر بگذارد. برای سنجش متغیر کیفیت افشا از امتیازهای کیفیت افشا و اطلاع‌رسانی منتشر شده توسط سازمان بورس و اوراق بهادار استفاده شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که رابطه مثبت و معنی‌داری بین دوره تصدی حسابرس و کیفیت افشا وجود دارد.

پورحیدری و همکاران (۱۳۹۴)، به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر به موقع بودن گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۱ پرداختند. در این تحقیق برای اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی از شاخص‌های تخصص حسابرس در صنعت و اندازه مؤسسه حسابرسی استفاده شده است. همچنین منظور از به موقع بودن، مدت زمان بین پایان سال مالی و زمان صدور گزارش حسابرس مستقل می‌باشد. نتایج نشان داده است که بین تخصص حسابرس در صنعت و به موقع بودن گزارش حسابرس، ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ اما بین اندازه مؤسسه حسابرسی و به موقع بودن ارتباط معنی‌داری مشاهده نشده است. در تحقیق دیگری محمدرضایی و محمدرضایی (۱۳۹۳)، رابطه بین رتبه موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار را با کیفیت حسابرسی صاحبکاران آن‌ها طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ بررسی کردند. در این تحقیق برای اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی از اقلام تعهدی اختیاری مبتنی بر مدل‌های کوتاری و همکاران (۲۰۰۵)، دیچو و دیچو (۲۰۰۲) و بال و شیواکومار (۲۰۰۶) استفاده شده است. نتایج این تحقیق نشان داده است که کیفیت حسابرسی موسسات حسابرسی خصوصی معتمد طبقه اول تفاوتی با کیفیت حسابرسی سایر مؤسسات ندارد.

محمدرضایی و مهربان‌پور (۱۳۹۵)، به بررسی تأثیر رتبه مؤسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار بر نوع گزارش حسابرس و تعداد بندهای حسابرسی شرکت‌های پذیرفته

شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ پرداخته‌اند. در این تحقیق، نوع گزارش حسابرسان و تعداد بندهای حسابرسان به عنوان شاخص‌های کیفیت حسابرسان در نظر گرفته شده‌اند. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد که مؤسسات حسابرسان طبقه اول نسبت به سایر مؤسسات، گزارشات مشروط بیشتری صادر نمی‌کنند. اما تعداد بندهای گزارش حسابرسان مستقل طبقه اول نسبت به حسابرسان سایر طبقات بیشتر است.

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری تحقیق و پژوهش‌های انجام شده و در راستای دستیابی به اهداف تحقیق فرضیات زیر تدوین شدند:

فرضیه ۱: بین طبقه موسسه حسابرسان صاحبکار و کیفیت افشای آن رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه ۲: بین طبقه موسسه حسابرسان صاحبکار و کیفیت گزارشگری مالی آن رابطه معنی داری وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم تقریبی نمونه

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش جمع‌آوری اطلاعات توصیفی است. روش‌شناسی از نوع پس‌رویدادی است؛ بدین معنا که انجام پژوهش بر اساس اطلاعات گذشته انجام می‌شود. جامعه آماری تحقیق شامل شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. با توجه به تصویب و ابلاغ دستورالعمل طبقه‌بندی مؤسسات حسابرسان در سال ۱۳۹۱، دوره زمانی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۷ در نظر گرفته شده است. انتخاب نمونه از بین شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از معیارهای زیر انجام شد:

- نام شرکت از ابتدای سال ۱۳۹۱ در فهرست بورس درج شده باشد.

- به دلیل ماهیت خاص شرکت‌های فعال در بخش واسطه‌گری مالی (از قبیل بانک‌ها و شرکت‌های بیمه)، جزو این شرکت‌ها نباشد.
 - شرکت طی دوره مورد مطالعه زیان‌ده و همچنین مشمول مفاد ماده ۱۴۱ اصلاحیه قانون تجارت نشده باشد.
 - پایان سال مالی شرکت مطابق با پایان سال شمسی (منتهی به پایان اسفندماه) باشد و طی دوره مورد مطالعه، تغییر سال مالی نداده باشد.
 - نماد معاملاتی شرکت طی سال‌های مورد مطالعه فعال و حداقل یک بار در سال معامله شده باشد.
- بر اساس شرایط بالا نمونه تحقیق شامل ۸۶ شرکت بوده و مجموعاً ۶۰۲ سال/ شرکت مورد بررسی قرار گرفته است. داده‌های مورد نیاز برای تحقیق از صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌ها، سایت کدال و نرم افزار ره آورد نوین استخراج شده است و با استفاده از نرم افزار Eviews مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

مدل آزمون فرضیه اول

برای آزمون فرضیه اول از روش همبستگی و رابطه (۱) به شرح زیر استفاده می‌شود (رید و کارسلو، ۲۰۱۴):

$$DISQUAL_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 GRADE_{it} + \alpha_2 SIZE_{it} + \alpha_3 MTB_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 GROWTH_{it} + \alpha_6 ROA_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه ۱}$$

که در آن:

$DISQUAL_{it}$: نشانگر کیفیت افشای صاحبکار است که برای سنجش آن از امتیاز کیفیت افشا و اطلاع‌رسانی سازمان بورس و اوراق بهادار استفاده می‌شود (متغیر وابسته).

$GRADE_{it}$: نشان‌دهنده طبقه موسسه حسابرسی است که در پی تصویب دستورالعمل طبقه‌بندی موسسات حسابرسی و اشخاص موضوع ماده ۱۰ دستورالعمل موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار توسط آن سازمان محاسبه و اعلام می‌شود. اگر طبقه

موسسه حسابرسی ۱ و ۲ باشد عدد ۱ و در غیر این صورت عدد ۰ برای این متغیر در نظر گرفته می‌شود (متغیر مستقل).

از آنجا که بر اساس ادبیات تحقیق اندازه صاحبکار، رشد، نرخ بازده دارایی‌ها و ارزش بازار به دفتری صاحبکار بر کیفیت افشا اثرگذار است، این متغیرها به عنوان متغیر کنترلی در نظر گرفته شدند (رید و کارسلو، ۲۰۱۴):

$SIZE_{it}$: نشانگر اندازه صاحبکار است که از طریق لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های صاحبکار اندازه گیری می‌شود.

MTB_{it} : معادل ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام است.

LEV_{it} : معادل جمع بدهی‌ها تقسیم بر جمع دارایی‌های صاحبکار می‌باشد.

$GROWTH_{it}$: درصد رشد سالانه فروش صاحبکار می‌باشد.

ROA_{it} : نرخ بازده دارایی‌های صاحبکار است که از تقسیم سود خالص بر متوسط دارایی‌ها محاسبه می‌شود.

همان‌طور که پیشتر گفته شد، بر اساس ادبیات تحقیق، انتظار می‌رود کیفیت حسابرسی با کیفیت افشای اطلاعات شرکت‌ها رابطه مثبت داشته باشد. از این‌رو، در نتیجه آزمون این رابطه انتظار می‌رود که ضریب α_1 مثبت و معنی‌دار گردد. به این معنی که صاحبکاران موسسات حسابرسی با طبقه بالاتر (بر اساس طبقه‌بندی موسسات حسابرسی معتمد بورس)، کیفیت افشای بالاتری داشته باشند.

مدل آزمون فرضیه دوم

برای آزمون فرضیه دوم و در پی نتایج تحقیقات قبلی، به منظور بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌ها، از رابطه (۲) استفاده می‌شود (کریشان و همکاران، ۲۰۱۴؛ بارث و همکاران، ۲۰۰۸).

$$P_{it} = \gamma_0 + \gamma_1 NIPS_{it} + \gamma_2 GRADE_{it} + \gamma_3 GRADE_{it} * NIPS_{it} + \gamma_4 BVPS_{it} + \mu_{it} \quad (\text{رابطه ۲})$$

که در آن:

Pit : قیمت هر سهم ۴ ماه پس از پایان سال مالی شرکت می‌باشد. دلیل انتخاب قیمت سهام در این زمان، این است که شرکت‌ها براساس قانون مالیات‌های مستقیم مجاز به تسلیم اظهارنامه مالیاتی خود به سازمان امور مالیاتی ظرف مدت حداکثر ۴ ماه پس از پایان سال مالی می‌باشند و از این رو مجامع خود را ظرف این مدت زمانی برگزار کرده و لذا صورت‌های مالی خود را تقریباً با این فاصله زمانی منتشر می‌نمایند. از این رو به منظور اطمینان از این که قیمت انتخاب شده شامل اثرات مربوط به صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت می‌باشد، قیمت سهم در زمان ۴ ماه پس از پایان سال مالی انتخاب شد (متغیر وابسته).

$NIPSit$: سود خالص صاحبکار به ازای هر سهم، می‌باشد (متغیر مستقل).

$NIPSit * GRADE_{it}$: ضرب طبقه موسسه حسابرسی صاحبکار در سود خالص هر سهم آن می‌باشد (متغیر مستقل).

$BVPS_{it}$: ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام صاحبکار به ازای هر سهم، می‌باشد (متغیر کنترلی).

مطابق ادبیات تحقیق، یکی از پیامدهای مهم افزایش کیفیت حسابرسی، افزایش کیفیت گزارشگری مالی و یکی از فاکتورهای مهم کیفیت گزارشگری مالی، ضریب واکنش به سود آن است. برای آزمون این که آیا تصویب دستورالعمل طبقه‌بندی موسسات حسابرسی منجر به بهبود کیفیت گزارشگری مالی صاحبکاران شده است یا خیر از متغیر $GRADE_{it}$ در $NIPSit$ در رابطه (۲) و مقایسه آن با ضریب متغیر $NIPSit$ استفاده شده است. به عبارت دیگر، انتظار می‌رود که ضریب ۷۳ مثبت معنی‌دار و مقدار آن بزرگ‌تر از ضریب ۷۲ باشد. لازم به ذکر است که به منظور مقایسه دو ضرب فوق از آزمون والد استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

در نگاره (۲) شاخص‌های مرکزی میانگین و میانه و شاخص‌های پراکنندگی انحراف معیار، کشیدگی و چولگی برای متغیرهای مختلف محاسبه شده است. تفاوت قابل ملاحظه بین میانگین از میانه وجود نقاط بزرگ را در داده‌ها نشان می‌دهد، زیرا میانگین تحت تاثیر این

مقادیر قرار می‌گیرد. در این موارد چولگی داده‌ها نیز قابل ملاحظه است. متغیرهایی مانند رشد فروش، سود هر سهم، بازده دارایی‌ها و نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری، چنین ویژگی دارند. همان‌گونه که در نگاره زیر ملاحظه می‌شود میانگین و میانه متغیر مربوط به امتیاز افشا و اطلاع‌رسانی شرکت‌های نمونه تحقیق به ترتیب بالغ بر ۷۹ و ۸۲ است و چولگی آن نیز ناچیز است. لذا به نظر این متغیر از توزیع نسبتاً یکنواختی برخوردار است. نکته جالب توجه دیگر در نگاره ۲ این است که میانگین متغیر طبقه موسسه حسابرسی حدود ۰/۸۷ است و نشان می‌دهد که ۸۷ درصد از موسسات حسابرسی در نمونه این تحقیق، دارای طبقه‌های اول و دوم می‌باشند.

نگاره (۲): آمار توصیفی برای متغیرهای تحقیق

متغیرها	تعداد	میانگین	میانه	انحراف معیار	چولگی	حداقل	حداکثر
GRADE	۶۰۲	۰/۸۶۹	۱/۰۰۰	۰/۳۳۸	-۲/۱۹۹	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰
LEV	۶۰۲	۰/۵۶۸	۰/۵۸۰	۰/۲۱۸	-۰/۱۹۷	۰/۱۵۱	۱/۰۷۰
GROWTH	۶۰۲	۶/۲۶۱	-۰/۲۷۰	۴۰/۴۹۳	۹/۵۱۵	-۱/۰۰۰	۱۴/۲۵
SIZE	۶۰۲	۱۴/۰۲۵	۱۴/۱۱۸	۲/۴۱۰	-۳/۸۲۱	۱۱/۴۹	۱۸/۵۳۰
ROA	۶۰۲	۰/۴۰۶	۰/۰۳۴	۳/۰۴۸	۱۶/۵۱۵	۰	۵۴/۵۷۰
DISQUAL	۶۰۲	۷۹/۹۳۱	۸۲/۰۰	۲۰/۵۳۱	-۱/۱۱۳	۵/۰۰۰	۱۰۰/۰۰۰
MTB	۶۰۲	۲/۶۰۵	۱/۹۸۹	۸/۵۷۳	۱۱/۱۴۳	۰/۲۵	۱۲/۱۵۵
P	۶۰۲	۷۶۳۱	۴۷۶۵	۸۰۵۳	۲/۲۶۷	۷۷۷	۵۴۸۸۳
BVPS	۶۰۲	۳۰۱۸	۲۴۱۶	۲۱۹۸	۱/۹۰۰	۷	۱۴۶۹۲
NIPS	۶۰۲	۳۲۶۲	۲۳۱	۲۵۲۵۸	۱۶/۲۷۰	۰/۲۰	۶۳۳۶۲

ضرایب همبستگی

نگاره (۳) ضرایب همبستگی بین متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهد. تحلیل این نگاره حاکی از معنی‌دار بودن روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته مدل‌های تحقیق است. به عنوان مثال، ضرایب همبستگی طبقه موسسه حسابرسی و امتیاز افشا و اطلاع‌رسانی ۰/۰۱۲ و معنی‌دار است.

همچنین ضریب همبستگی بین سود هر سهم و قیمت هر سهم ۰/۰۰۱ و معنی دار است. با این وجود، این ضرایب همبستگی به تنهایی نمی توانند تأییدی بر وجود رابطه بین متغیرهای مذکور باشد؛ چرا که روابط بین آن ها در صورت وجود سایر متغیرهای موجود در مدل های رگرسیونی، احتمالاً دستخوش تغییر قرار می گیرند.

نگاره (۳): ضریب همبستگی بین متغیرهای تحقیق

متغیرها	GRADE	LEV	GROWTH	SIZE	ROA	DISQUAL	MTB	P	BVPS	NIPS
GRADE	۱	-۰/۰۸۱	۰/۰۴۹	۰/۱۰۹*	۰/۰۰۹	۰/۰۱۲**	-۰/۰۰۳	۰/۱۱۵*	۰/۰۰۴	۰/۰۲۸
LEV	-۰/۰۸۱	۱	-۰/۰۹۰	۰/۳۸۸**	-۰/۰۵۸	-۰/۴۲۷**	۰/۰۸۳	۰/۰۲۵	۰/۰۲۹	-۰/۱۰۸*
GROWTH	۰/۰۴۹	-۰/۰۹۰	۱	-۰/۱۸۶**	۰/۰۷۰	۰/۰۷۷	۰/۰۳۲	-۰/۰۱۴	-۰/۰۲۳	-۰/۰۱۸
SIZE	۰/۱۰۹*	۰/۳۸۸**	-۰/۱۸۶**	۱	-۰/۰۵۶	-۰/۲۱۱**	۰/۰۶۹	۰/۰۸۴	۰/۰۶۱	۰/۰۱۲
ROA	۰/۰۰۹	-۰/۰۵۸	۰/۰۷۰	-۰/۰۵۶	۱	۰/۰۷۳	۰/۰۱۱	-۰/۰۴۸	۰/۰۱۶	-۰/۰۱۴
DISQUAL	۰/۰۱۲**	-۰/۴۲۷**	۰/۰۷۷	-۰/۲۱۱**	۰/۰۷۳	۱	-۰/۰۷۴	۰/۱۱۶*	۰/۱۴۰*	۰/۰۵۹
MTB	-۰/۰۰۳	۰/۰۸۳	۰/۰۳۲	۰/۰۶۹	-۰/۰۱۱	-۰/۰۷۴	۱	-۰/۰۰۷	-۰/۰۳۶	-۰/۰۱۸
P	۰/۱۱۵*	۰/۰۲۵	-۰/۰۱۴	۰/۰۸۴	-۰/۰۴۸	۰/۱۱۶*	-۰/۰۰۷	۱	۰/۶۷۴**	۰/۰۰۱**
BVPS	۰/۰۰۴	۰/۰۲۹	-۰/۰۲۳	۰/۰۶۱	۰/۰۱۶	۰/۱۴۰*	-۰/۰۳۶	۰/۶۷۴**	۱	۰/۰۷۸
NIPS	۰/۰۲۸	-۰/۱۰۸*	-۰/۰۱۸	۰/۰۱۲	-۰/۰۱۴	۰/۰۵۹	-۰/۰۱۸	۰/۰۰۱**	۰/۰۷۸	۱

** : معنی داری در سطح ۵ درصد.

نتایج آزمون مدل های پژوهش

به منظور برازش مناسب مدل و تعیین الگوی داده های این تحقیق (تلفیقی یا تابلویی) از نتایج آزمون های چاو (F لیمر) و هاسمن استفاده می شود. همان گونه که در نگاره (۴) مشخص شده است، با توجه به این که مقدار احتمال آزمون چاو در هر دو مدل بیشتر از ۰/۰۵ است، می توان گفت که مدل مورد استفاده دارای اثرات جداگانه ای برای شرکت ها نیستند. لذا برای ادامه تحلیل نیازی به انجام آزمون هاسمن نبوده و مدل تلفیقی (ادغام) انتخاب می شود.

نگاره (۴): نتایج آزمون های چاو و هاسمن

شرح	آماره	آزمون چاو یا F لیمر		آزمون هاسمن	
		مقدار	احتمال	مقدار	احتمال
رابطه ۱	آماره F	۱/۰۴۸	۰/۰۶۱	-	-
	آماره کای دو	۱۰۸/۳۳	۰/۰۵۵	-	-
رابطه ۲	آماره F	۳/۰۴۸	۰/۰۵۸	-	-

۲۰۳	-	-	۰/۰۵۱	۱۱۱/۰۲	آماره کای دو
-----	---	---	-------	--------	--------------

نتایج آزمون فرضیه اول تحقیق به شرح نگاره (۵) است:

نگاره (۵): نتایج آزمون فرضیه اول

DISQUAL _{it} = α ₀ + α ₁ GRADE _{it} + α ₂ SIZE _{it} + α ₃ MTB _{it} + α ₄ LEV _{it} + α ₅ GROWTH _{it} + α ₆ ROA _{it} + ε _{it}							
	Intercept	GRADE _{it}	SIZE _{it}	MTB _{it}	LEV _{it}	GROWTH	ROA _{it}
میانگین	۰/۸۱۴	۰/۱۷۴	-۰/۰۰۲	-۰/۰۰۰	-۰/۳۲۶	۰/۰۰۱	۰/۰۴۶
آماره t	۶/۸۲۹	۷/۶۸۸	-۰/۲۲۷	-۰/۵۰۲	-۶/۰۷۰	۱/۹۸۷	۲/۸۳۶
p-value	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰ ^{***}	۰/۸۲۰	۰/۶۱۶	۰/۰۰۰ ^{***}	۰/۰۴۸ ^{***}	۰/۰۰۵ ^{***}
نرمال بودن متغیر وابسته				معنی داری مدل			
KS	Sig		F	Sig	Adj. R ²	DW	
۱/۰۳۲	۰/۰۸۹		۲۳/۵۵۱	۰/۰۰۰	۰/۲۹۲	۱/۶۱۳	

** معنی داری در سطح ۵ درصد.

نتایج حاصل از اجرای آزمون استقلال خطاها نشان می‌دهد که مقدار آماره آزمون دورین-واتسون، ۱/۶۱۳ است. با توجه به آن که آماره مزبور بین ۱/۵ و ۲/۵ قرار دارد می‌توان تایید نمود که خطاها یا تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش‌بینی شده توسط مدل رگرسیون، مستقل از یکدیگرند. آزمون کولموگروف-اسمیرنوف متغیر وابسته در مدل مورد بررسی یعنی امتیاز افشا و اطلاع‌رسانی نشان می‌دهد که آماره مزبور برابر با ۱/۰۲۳ می‌باشد که در سطح خطای ۵ درصد دارای توزیع نرمال است. بررسی آماره فیشر نشان می‌دهد که آماره مزبور در برآزش مدل برابر با ۲۳/۵۵۱ می‌باشد که در سطح خطای کمتر از ۵ درصد معنی دار است. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده در این مدل برابر با ۰/۲۹۲ است که نشان می‌دهد ۲۹/۲ درصد از تغییرات امتیاز افشا و اطلاع‌رسانی، به وسیله متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شوند.

با استفاده از مدل (۱)، رابطه طبقه موسسات حسابر سی با کیفیت افشا به روش رگرسیون داده‌های پول (ادغام شده) مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در نگاره (۶) نشان می‌دهد بین طبقه موسسه حسابر سی با امتیاز افشا و اطلاع‌رسانی صاحبکار آن، رابطه مثبت معنی دار وجود دارد و فرضیه اول تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرد. همچنین نتایج تحقیق نشان می‌دهد که

بین متغیر اهرم مالی با امتیاز افشا رابطه منفی معنی دار و بین رشد فروش و بازده دارایی‌ها با امتیاز افشا رابطه مثبت معنی دار وجود دارد. اما بین اندازه شرکت و نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری با امتیاز افشا رابطه‌ای مشاهده نگردید.

نتایج آزمون فرضیه دوم تحقیق به شرح نگاره (۶) است:

نگاره (۶): نتایج آزمون فرضیه دوم - بخش الف

$\mu_{it} + \text{BVPS}_{it} + \gamma \text{NIPS}_{it} + \gamma \text{GRADE}_{it} * \text{Pit} = \gamma_0 + \gamma_1 \text{NIPS}_{it} + \gamma_2 \text{GRADE}_{it} + \gamma$					
	Intercept	NIPS _{it}	GRADE _{it}	GRADE _{it} * NIPS _{it}	BVPS _{it}
میانگین	۱۴۱۸/۴۸۱	۰/۴۲۷	۲۳۴/۹۷۸	۰/۴۸۶	۰/۸۳۲
آماره t	۴/۲۶۳	۲/۵۰۴	۲/۷۴۷	۲/۹۸۴	۹/۵۱۲
p-value	۰/۰۰۰	۰/۰۱۳**	۰/۰۰۸**	۰/۰۰۳**	۰/۰۰۰**
نرمال بودن متغیر وابسته			معنی داری مدل		
KS	Sig	F	Sig	Adj. R ²	DW
۱/۰۹۰	۰/۱۷۶	۸/۶۴۲	۰/۰۰۰	۰/۳۹۰	۱/۵۴۵

** : معنی داری در سطح ۵ درصد.

نتایج حاصل از اجرای آزمون استقلال خطاها نشان می‌دهد که مقدار آماره آزمون دوربین-واتسون، ۱/۵۴۵ است. با توجه به آن که آماره مزبور بین ۱/۵ و ۲/۵ قرار دارد می‌توان تایید نمود که خطاها یا تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش‌بینی شده توسط مدل رگرسیون، مستقل از یکدیگرند. آزمون کولموگروف-اسمیرنوف متغیر وابسته در مدل مورد بررسی یعنی قیمت سهام نشان می‌دهد که آماره مزبور برابر با ۱/۰۹۰ می‌باشد که در سطح خطای ۵ درصد دارای توزیع نرمال است. بررسی آماره فیشر نشان می‌دهد که آماره مزبور در برازش مدل برابر با ۸/۶۴۲ می‌باشد که در سطح خطای کمتر از ۵ درصد معنی دار است. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده در این مدل برابر با ۰/۳۹۰ است که نشان می‌دهد ۳۹ درصد از تغییرات قیمت سهام، به وسیله متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شوند.

با استفاده از مدل (۲)، رابطه تأثیر طبقه مؤسسه حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی صاحبکار آن به روش رگرسیون داده‌های پول (ادغام شده) مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در نگاره (۵) ملاحظه می‌شود. همان‌گونه که پیشتر بیان شد در این مدل، ضریب γ_1 بیانگر ضریب واکنش به سود و ضریب γ_3 بیانگر تأثیر طبقه مؤسسه حسابرسی بر ضریب واکنش به

سود است. مطابق با نتایج نگاره فوق، رابطه بین سود هر سهم و قیمت سهام (ضریب واکنش به سود) در سطح معنی داری ۵ درصد مورد تأیید قرار می‌گیرد و مقدار آن معادل ۰/۴۲۷ است. از سوی دیگر، ضریب متغیر سود هر سهم در طبقه مؤسسه حسابرسی نیز معنی دار و مقدار آن ۰/۴۸۶ (بزرگتر از ضریب واکنش به سود) است که این امر می‌تواند نشان‌دهنده تأثیر مثبت طبقه مؤسسه حسابرسی بر ضریب واکنش به سود باشد. با این وجود، برای اطمینان از معنی داری تأثیر طبقه مؤسسه حسابرسی، از آزمون والد استفاده می‌شود که نتایج آن به شرح زیر است:

نگاره (۷): نتیجه آزمون فرضیه دوم - بخش ب (آزمون والد)

مقایسه ضریب NIPS با ضریب GRADE * NIPS در مدل ۲	
ارزش آماره F	ضریب معنی داری
۱۶/۲۰۳	۰/۰۰۰

همان‌گونه که در نگاره فوق ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر طبقه مؤسسه حسابرسی در سود هر سهم به طور معنی داری بزرگتر از ضریب متغیر سود هر سهم می‌باشد. از این رو، می‌توان گفت که طبقه مؤسسه حسابرسی بر ضریب واکنش به سود تأثیر معنی دار دارد و فرضیه دوم تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرد.

نتیجه‌گیری

وقوع بحران‌های مالی اخیر، نقش حیاتی و مهم گزارشگری مالی معتبر و با کیفیت را پررنگ نموده است. این بحران‌ها، ضرورت توجه به نقشی که کیفیت حسابرسی در ارتقای گزارشگری مالی دارد را بیش از پیش نمایان نموده‌اند. دستیابی به کیفیت بالای گزارشگری مالی، بستگی به درستی عمل هر یک از حلقه‌های زنجیره عرضه گزارشگری مالی دارد.

حسابرسی مستقل به‌عنوان یکی از حلقه‌های این زنجیره، نقش قابل توجهی در حفظ و تقویت کیفیت گزارشگری مالی ایفا می‌کند. به طور کلی، کیفیت حسابرسی به معنی کشف و گزارش خطاهای صورت‌های مالی است. در این رابطه، تحقیقات مختلف شواهد گسترده‌ای مبتنی بر نقش مؤثر حسابرسی با کیفیت در محدود کردن گزارش‌های مالی منحرف فراهم کرده‌اند (گول، ۲۰۱۰).

در کشور ما، تا کنون ابزارهای مختلفی جهت افزایش و بهبود کیفیت حسابرسی انجام شده است که از جمله آن می‌توان به طبقه بندی مؤسسات حسابرسی معتمد طبق ضوابط و مقررات سازمان بورس و اوراق بهادار اشاره کرد. بر این اساس، مؤسسات حسابرسی و شرکت‌ها بر اساس معیارهای مشخص به طبقات اول تا چهارم تقسیم بندی شده‌اند و هر شرکت برای انتخاب مؤسسه حسابرسی مستقل تنها می‌تواند از موسساتی استفاده نماید که هم طبقه با خود یا در طبقه‌ای بالاتر قرار دارند. از این رو، در این تحقیق، میزان اثر بخشی این طبقه بندی از حیث گزارشگری مالی مورد بررسی قرار گرفته است. به عبارت دقیق‌تر، رابطه بین طبقه موسسات حسابرسی مستقل با کیفیت افشای صاحبکاران آن‌ها و میزان تأثیر این طبقه بر ضریب واکنش به سود شرکت‌ها، آزمون شده است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که بین طبقه مؤسسه حسابرسی با کیفیت افشای صاحبکار آن که با امتیاز افشا و اطلاع رسانی آن‌ها اندازه گیری شده است، رابطه مثبت معنی دار وجود دارد. همچنین نتایج بیانگر آن است که طبقه مؤسسه حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی صاحبکار آن که با ضریب واکنش به سود اندازه گیری شده است، تأثیر مثبت معنی دار دارد. در خصوص مقایسه نتایج این تحقیق با تحقیقات قبلی می‌توان گفت که تاکنون تحقیقی کاملاً مشابه با این تحقیق انجام نشده است؛ لیکن نتایج این تحقیق به لحاظ محتوایی و فارغ از نحوه اندازه گیری متغیرها تا حدودی مشابه با نتایج تحقیق گاینور و همکاران (۲۰۱۶) و آناستازیا و همکاران (۲۰۱۶) و مغایر با نتیجه تحقیق محمدرضایی و محمدرضایی (۱۳۹۳) است.

در نتیجه این تحقیق به سرمایه‌گذاران، تحلیلگران و فعالان بازار سرمایه توصیه می‌شود که در انجام تحلیل‌های خود، به متغیر طبقه مؤسسه حسابرسی توجه کرده و اهمیت آن را مدنظر قرار دهند. علاوه بر این، با توجه به تأثیر کیفیت حسابرسی بر کیفیت افشا و گزارشگری مالی، به سازمان بورس و اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود که سازوکارهایی را جهت بهبود کیفیت و ارتقای مؤسسات حسابرسی معتمد مدنظر قرار دهد. همچنین بر اساس نتایج این تحقیق به محققین آتی توصیه می‌شود با تغییر نحوه اندازه گیری متغیرهای وابسته این تحقیق (کیفیت افشا و کیفیت گزارشگری مالی)، دقت و اعتبار این تحقیق را بررسی نمایند.

این تحقیق نیز همانند هر تحقیق دیگری در مسیر خود با محدودیت‌هایی مواجه بود که موجب می‌شود تفسیر نتایج آن با احتیاط صورت پذیرد. از جمله آنکه برای اندازه گیری

کیفیت حسابرسی شاخص‌های مختلفی وجود دارد که در این پژوهش از طبقه‌بندی موسسات حسابرسی استفاده شده است. بنابراین در صورت استفاده از سایر معیارها، احتمالاً نتایج متفاوتی حاصل خواهد شد. علاوه بر این، با توجه به این که دستورالعمل طبقه‌بندی موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار در سال ۹۱ تدوین و ابلاغ شده است، دوره زمانی این تحقیق نسبتاً کوتاه است. از این رو، به محققین آتی توصیه می‌شود که مدل‌های این تحقیق را با در اختیار داشتن داده‌های بیشتر مجدداً مورد آزمون قرار دهند.

منابع

- بهیانی‌نیا، پریسا؛ معصومی، جواد. (۱۳۹۵). نقش کیفیت حسابرسی در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی. *فصلنامه دانش حسابداری مالی*، ۳ (۴)، ۹۳-۱۰۶.
- پورحیدری، امید؛ برهانی نژاد، سعیده؛ محمدرضا خانی، وحید. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر به موقع بودن گزارش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *دانش حسابرسی*، ۱۴ (۵۸)، ۸۵-۱۰۴.
- سازمان بورس و اوراق بهادار. (۱۳۹۱). دستورالعمل طبقه‌بندی موسسات حسابرسی و اشخاص موضوع ماده ۱۰ دستورالعمل موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار.
- سجادی، سیدحسین؛ زراء نژاد، منصور؛ جعفری، علیرضا. (۱۳۸۸). ویژگی‌های غیرمالی مؤثر بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۱۶ (۵۷)، ۵۱-۶۸.
- سجادی، سید حسین؛ محمدی، کامران. (۱۳۸۹). مفهوم کیفیت سود و روش‌های ارزیابی آن. *www.jit. blofa. com*
- محمدرضایی، فخرالدین؛ محمدرضایی، مهدی. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین رتبه موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار و کیفیت حسابرسی. *فصلنامه علمی و پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۴ (۱۴)، ۱-۱۴.
- محمدرضایی، فخرالدین؛ مهربان پور، محمدرضا. (۱۳۹۵). نوع گزارش حسابرس و تعداد بندهای حسابرسی: اثر رتبه موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار. *فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۵ (۱۷)، ۶۵-۷۷.
- نبات دوست باغمیشه، محمدحسین؛ محمدزاد سالطه، حیدر. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران. *دانش حسابرسی*، ۱۶ (۶۲)، ۱۵۹-۱۷۶.

نوری فرد، یداله؛ شربتی، فاطمه زهرا. (۱۳۹۵). تأثیر دوره تصدی حسابرس بر کیفیت افشای اطلاعات در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهشنامه اقتصاد و کسب و کار، ۶(۱۲)، ۴۹-۵۸.

ولی زاده لاریجانی، اعظم؛ مجتهدزاده، ویدا؛ حجازی، رضوان. (۱۳۹۳). تبیین مدلی برای پیش‌بینی بازده سهام. رساله دکتری دانشگاه الزهرا (س).

Adeyemi, S. B. , & Okpala, O. (2011). The impact of audit independence on financial reporting: Evidence from Nigeria. *Business and Management Review*, 1 (4) , 9-25 .

Behbahaninai, p. , masumi, j. (2017). The role of auditing quality in information asymmetry reduction. *Accounting Empirical Research of Financial*, 3 (4) , 93-106. (In Persian (

Chrisensen, B. , Glover, S. , & Omer, T. M. (2014). Understanding Audit Quality: Insights from Audit Professionals and Investors. *Contemporary Accounting Research*, 26, 20-132 .

Clinch, G. , Stokes, D. , & Zhu, T. (2011). Audit Quality and Information Asymmetry between Traders. *Accounting & Finance*, 52 (3) , 743-765.

Coulton, J. , Livne, G. , Pettinicchio, A. , & Taylor, S. (2014). *Investments in Auditing and the Quality of Financial Reporting* .

Dye, R. (1985). Disclosure of nonproprietary information. *Journal of Accounting Research*, 23 (1) , 123-145 .

Dye, R. (1995). Incorporation and the audit market. *Journal of Accounting and Economics*, 19: 75-114 .

Dye, R. (2001). An evaluation of “essays on disclosure” and the disclosure literature in accounting. *Journal of Accounting and Economics*, 32 (1/3) , 181-235 .

Farouk, M. A. , & Hassan, S. U. (2014). Impact of audit quality and financial performance of quoted cement firms in Nigeria. *International Journal of Accounting and Taxation*, 2 (2) , 1-22 .

GAJEVSZKY, A. (2015). Assessing Financial Reporting Quality: Evidence from Romania. *Audit Financiar*, 13 (121) .

Gaynor, L. M. , Kelton, A. S. , Mercer, M. , & Yohn, T. L. (2016). Understanding the relation between financial reporting quality and audit quality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 35 (4) , 1-22 .

- Gul, F. , Kim, J. , and Qiu, A. A. (2010). Ownership concentration, foreign shareholding, audit quality, and stock price synchronicity: Evidence from China. *Journal of Financial Economics*, 95, 425–442 .
- Gunny, K. , Krishnan, G. V. , and Zhang, T. C. (2007). Is Audit Quality associated with Auditor tenure, industry expertise and fee? Evidence from PCAOB opinions. <http://ssrn.com/abstract=1015089> .
- Higgs, J. , & Skantz, T. (2006). Audit and Nonaudit Fees and the Market's Reaction to Earnings Announcements. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 25 (1) , 1-26 .
- Higgs, J. , & Skantz, T. (2006). Audit and Nonaudit Fees and the Market's Reaction to Earnings Announcements. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 25 (1) , 1-26 .
- Hunt, I. C. (2000). Current SEC financial fraud developments, Washington DC: Securities and Exchange Commission, Available at: <http://www.sec.gov/news/speeches/spch351.htm>
- IAASB, I. A. A. S. B. (2011). Audit Quality and IAASB perspective. www.iaasb.org .
- IASB, I. A. S. B. (2012). *The Conceptual Framework for Financial Reporting*. www.ifrs.org.
- Krishnan, J. , Krishnan, J. , & Song, H. (2014). *PCAOB international inspections and audit quality*. Working paper .
- Levitt, A. (1998). The numbers game, remarks delivered at the NYU Center for Law and Business, New York (September 28) , Available at: <http://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1998/spch220.txt>
- Levitt, A. (2000). Renewing the covenant with investors, Remarks delivered at the NYU Center for Law and Business, New York, NY (May 10). Available at: <http://www.sec.gov/news/speech/spch370.htm>
- Mohammad Rezaei, F. , Mohammad Rezaei, M. (2015). Audit Firms Ranking and Audit Quality. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 4 (14). 1-14. (In Persian (
- Mohammadrezaei, F. , Mehrabanpour, M. (2015). Audit Firms Ranking and Audit Opinions: Evidence from Iran. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 5 (17). 65-77. (In Persian (
- MohammadRezaei, F. , Mohd-Saleh, N. , & Ahmed, K. (2018). Audit firm ranking, audit quality and audit fees: Examining conflicting price discrimination views. *The International Journal of Accounting*, 53 (4) , 295-313 .

- Nabatdust, M. , Mohamadzaad, H. (2015). Investigating the Effect of Audit Quality on the Comparability of Financial Statements in Tehran Stock Exchange Listed Firms. *Journal of Audit Science*, 16 (62). 159-176. (In Persian (
- Noorifard, Y. , Sharbati, F. (2016). The Impact of the Auditor's Tenure on the Quality of Information Disclosure in the Companies listed in Tehran Stock Exchange (TSE). *Journal of Economic Business Research*, 6 (12) , 49-58. (In Persian (
- Onuorah, A. C. C. , & Friday, I. O. (2016). Corporate Governance and Financial Reporting Quality in Selected Nigerian Company. *International Journal of Management Science and Business Administration*, 2 (3) , 7-16 .
- Pourheidari, O. , Borhaninejad, S. , Mohamadrezakhani, V. (2015). Investigation of the Effect of audit quality on timeliness of audit report in Tehran Stock Exchange listed firms. *Journal of Audit Science*, 14 (58) , 51-68. (In Persian (
- PricewaterhouseCoopers. (2015). Audit quality: Can it be measured? <https://www.pwc.com/us/en/cfodirect/assets/pdf/measuring-audit-quality-indicators.pdf>
- Reid, L. C. , & Carcello, J. V. (2017). Investor Reaction to the Prospect of Mandatory Audit Firm Rotation. *The Accounting Review*, 92 (1) , 183-211 .
- Reynolds, J. , & Francis. (2000). Does Size Matter?. The Influence of Large Clients on Office-level Auditor Reporting Decisions. *Journal of Accounting and Economics*, 30 (3) , 375-400 .
- Ruddock, C. , & Taylor, T. (2006). Nonaudit Services and Earnings Conservatism: Is Auditor Independence Impaired? *Contemporary Accounting Research*, 23 (3) , 701-746 .
- Sajadi, s. , Mohamadi, k. (2010). Earnings Quality Concept and Proxies. www.jit.blofa.com .
- Sajjadi, S. , Zarra Nezhad, M. , jafari, A. (2010). The Effect of Corporate Attributes on Quality of Financial Information Reporting of the Listed Companies in Tehran Stock Exchange. *THE IRANIAN ACCOUNTING AND AUDITING REVIEW*, 16 (4). (In Persian (
- Securities and Exchange Organization. (2012). Guidelines for the Classification of Audit Institutions and Individuals Subject to Article 10 of the Trust Audit firms .

- Shehata, N. (2014). Theories and Determinants of Voluntary Disclosure. *Accounting and Finance Research*, 3 (1), 18-26 .
- Singh, I. ,Singh, H. (2012). Auditor Industry Specialisation and IPO Underpricing: Recent Australian Evidence. [http://www. business. uwa. edu. au](http://www.business.uwa.edu.au) .
- Valizadeh Larijani, A. , Mojtahedzade, V. , Hejazi, R. (2014). A Model for Return Forecasting. PhD Thesis. (In Persian)